

qui considerant se posse in mala incidere, & debiles, & formidolosi sunt magis misericordes. E contrario autem illi qui reputant se esse felices, & in tantum potentes quod nihil mali putant se posse pati, non ita commiserentur.

Sic ergo semper defectus est ratio miserendi, vel in quantum aliquis defectum alicujus reputat suum propter unionem amoris, vel propter possibilitatem similia patiendi.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus non miseretur nisi propter amorem, in quantum amat nos tanquam aliquid sui.

Ad secundum dicendum, quod illi qui jam sunt in infinitis malis, non timent se ulterius pati aliquid; & ideo non miserentur: similiter etiam nec illi qui valde timent, quia tantum intendunt propriam passionem, quod non intendunt miseriam alienam.

Ad tertium dicendum, quod illi qui sunt in contumeliativa dispositione, sive quia velint contumeliam inferre, provocantur ad iram, & ad audaciam; quæ sunt quædam passiones virilitatis, extendentes animum hominis ad arduum: unde inferunt homini æstimationem (a) quod sit aliquid in futurum passurus. Unde tales, dum sunt in hac dispositione, non miserentur, secundum illud Proverb. xxxviii. 4. *Ita non habet misericordiam, neque exprobrat furor.* Et ex simili ratione superbi non miserentur, qui contemnunt alios, & reputant eos malos: unde reputant quod digne patiuntur quicquid patiuntur. Unde & Gregorius dicit (hom. xxxiv. in Evang. parum à princ.) quod *falsa justitia*, scilicet superborum, *non habet compassionem, sed designationem.*

ARTICULUS III. 179

Utrum misericordia sit virtus.

2. 2. quæst. 111. art. 3. & III. dist. xxxiii. quæst. 111. art. 3. quæst. 2. ad 2. & mal. colend. bon. quæst. 2. art. 2. ad 8.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod misericordia non sit virtus. Principale enim in virtute est electio, ut patet per Philosophum in II. Ethic. (cap. v. à med.) Electio autem est appetitus præconscienti, ut in eodem Lib. I. vel potius Lib. III. cap. 111. in fin. dicitur. Id ergo quod impedit consilium, non potest dici virtus. Sed misericordia impedit consilium, secundum illud Sallustii (in Catil. impetrat. Orat. Catil.) *Omnes homines qui de rebus dubiis consulant, ab ira, & mis-*

(a) Ita ms. & editi passim. Theologi negantem particulam omissam à scribis putant: unde habet editio Patav. 1712. non sit aliquid &c.

ricordia vacuus esse dicit: non enim animus facte verum providet, ubi ista officium. Ergo misericordia non est virtus.

2. Præterea. Nihil quod est contrarium virtuti, est laudabile. Sed nemesis contrariatur misericordiae, ut Philosophus dicit in II. Rhet. (cap. 18. in princ.) Nemesis autem est passio laudabilis, ut dicitur in II. Rhet. (ibid.) Ergo misericordia non est virtus.

3. Præterea. Gaudium, & pax non sunt speciales virtutes, quia consequuntur ex caritate, ut supra dictum est (quæst. xxvi. 11. art. 4. & quæst. xxix. art. 4.) Sed etiam misericordia consequitur ex caritate: sic enim ex caritate stemus cum stentibus; sicut gaudemus cum gaudentibus. Ergo misericordia non est specialis virtus.

4. Præterea. Cum misericordia ad vim appetitivam pertineat, non est virtus intellectualis, nec est virtus theologica, cum non habeat Deum pro objecto: similiter etiam non est virtus moralis, quia nec est circa operationes (hoc enim pertinet ad justitiam) nec est circa passiones, non enim reducit ad aliquid duodecim medietatum, quas Philosophus ponit in II. Ethic. (cap. vii.) Ergo misericordia non est virtus.

Sed contra est quod Augustinus dicit in IX. de civit. Dei (cap. v. ante med.) *Longo melius, & humanius, & piorem sensibus accommodatius Cicero in Cæsari laude locutus est, ubi ait: Nulla de virtutibus tui nec admirabilior, nec gratior misericordia est.* Ergo misericordia est virtus.

Respondeo dicendum, quod misericordia importat dolorem de miseria aliena. Iste autem dolor potest nominare uno quidem modo motum appetitus sensitivi, & secundum hoc misericordia passio est, & non virtus: alio vero modo potest nominare motum appetitus intellectivi, secundum quod aliquid displicet malum alterius. Hic autem motus potest esse secundum rationem regulatus; & potest secundum hunc motum ratione regulatum regulari motus inferioris appetitus. Unde Augustinus dicit in IX. de civit. Dei (cap. v. circum.) quod *iste motus animi*, scilicet misericordia, *servit rationi, quando ira præbetur misericordia, ut conservetur justitia, sive cum indigni trahitur, sive cum ignoscitur patienti.* Et quia ratio virtutis humane consistit in hoc quod motus animi ratione regulatur, ut ex superioribus patet (1. 2. quæst. lxx. art. 4. & 5.) consequens est misericordiam esse virtutem.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritas illa Sallustii intelligitur de misericordia,

secundum quod est passio ratione non regulata: sic enim impedit consilium rationis, dum facit à justitia discedere.

Ad secundum dicendum, quod Philosophus loquitur ibi de misericordia, & nemesis, secundum quod utrumque est passio; & habent quidem contrarietatem ex parte æstimationis quam habent de malis alienis; de quibus misericors dolet, in quantum æstimat aliquem indigna pati, nemesticus autem gaudet, in quantum æstimat aliquos digne pati, & tristatur, si indignis bene accidat: & utrumque est laudabile, & ab eodem more descendit, ut ibidem dicitur. Sed proprie misericordiae opponitur invidia, ut infra dicitur (quæst. xxxvi. art. 3.)

Ad tertium dicendum, quod gaudium, & pax nihil adiacent super rationem boni, quod est objectum caritatis: & ideo non requirunt alias virtutes quam caritatem. Sed misericordia respicit quædam specialem rationem, scilicet miseriam ejus cuius miseretur.

Ad quartum dicendum, quod misericordia, secundum quod est virtus, est virtus moralis circa passiones existens; & reducit ad ad illam medietatem quæ dicitur nemesis, quia ab eodem more procedunt, ut in II. Rhet. (cap. 18. in princ.) dicitur. Has autem medietates Philosophus non ponit virtutes, sed passiones: quia etiam secundum quod sunt passiones, laudabiles sunt. Nihil tamen prohibet quin ab aliquo habitu electivo proviant; & secundum hoc assumunt rationem virtutis.

ARTICULUS IV. 180

Utrum misericordia sit maxima virtutum.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod misericordia sit maxima virtutum. Maxime enim ad virtutem pertinere videtur cultus divinus. Sed misericordia cultui divino præfertur, secundum illud Osee vi. & Math. xlii. 7. *Misericordiam volo, & non sacrificium.* Ergo misericordia est maxima virtus.

2. Præterea. Super illud I. ad Timot. iv. *Pietas ad omnia utilis est*, dicit Glossa Ambrosii: *Omnia summa disciplinae christiane in misericordia, & pietate est.* Sed disciplina christiana continet omnem virtutem. Ergo summa totius virtutis in misericordia consistit.

3. Præterea. Virtus est quæ bonum facit habentem. Ergo tanto aliqua virtus est melior, quanto facit hominem Deo simiorem, quia per hoc melior est homo quod Deo est similior. Sed hoc maxime facit misericordia: quia de Deo dicitur in Psalm. cxlv. 9. quod *miserationes ejus sunt super omnia opera ejus:*

unde & Lucæ vi. 36. Dominus dicit: *Esote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.* Misericordia igitur est maxima virtutum.

Sed contra est quod Apollolus ad Coloss. 111. 14. cum dixisset, *Induite vos, sicut dilecti Dei, viscera misericordie &c.* postea subdit: *Super omnia caritatem habete.* Ergo misericordia non est maxima virtutum.

Respondeo dicendum, quod aliqua virtus potest esse maxima dupliciter: uno modo secundum se; alio modo per comparisonem ad habentem.

Secundum se quidem misericordia maxima est: pertinet enim ad misericordiam quod aliis effundat, & quod plus est, quod defectus aliorum sublevet; & hoc maxime superioris est. Unde & misereri ponitur proprium Deo; & in hoc maxime dicitur ejus omnipotentia manifestari.

Sed quoad habentem misericordia non est maxima, nisi ille qui habet, sit maximus, qui nullum supra se habeat, sed omnes sub se. Et enim qui supra se aliquem habet, majus est & melius conjungi superiori quam supplere defectum inferioris. Et ideo quantum ad hominem, qui habet Deum superiorem, caritas, per quam Deo unitur, est potior quam misericordia, per quam defectus proximorum supplet. Sed inter omnes virtutes quæ ad proximum pertinent, potissima est misericordia, sicut etiam est potioris actus: nam supplere defectum alterius, in quantum est hujusmodi, est superioris, & melioris.

Ad primum ergo dicendum, quod Deum non colimus per exteriora sacrificia, aut munera propter ipsum, sed propter nos, & propter proximos. Non enim indiget sacrificiis nostris; sed vult sibi ea offerri propter nostram devotionem, & proximorum utilitatem. Et ideo misericordia, quæ subvenit defectibus aliorum, est sacrificium ei magis acceptum, utpote propinquius utilitatem proximorum inducens, secundum illud Hebr. ult. 16. *Beneficentia, & communitiois vestre oblivisci: talibus enim vestris proferretur Deus.*

Ad secundum dicendum, quod summa religionis christiane in misericordia consistit, quantum ad exteriora opera; interior tamen affectio caritatis, quæ conjungitur Deo, præponderat & dilectioni, & misericordiae in proximos.

Ad tertium dicendum, quod per caritatem assimilatur Deo, tanquam ei per affectum uniti; & ideo potior est quam misericordia, per quam assimilatur Deo secundum similitudinem operationis.

Ad secundum dicendum, quod nihil prohibet actum qui est proprie unius virtutis eicitive, attribui alteri virtuti sicut imperanti, & ordinanti ad suum finem: & hoc modo dare elemosynam ponitur inter opera satisfactoria, inquantum miseratio defectum patientis ordinatur ad satisfaciendum pro culpa; secundum autem quod ordinatur ad placandum Deum, habet rationem sacrificii: & sic imperatur à latrâ.

Unde patet responsio ad tertium.

Ad quartum dicendum, quod dare elemosynam pertinet ad liberalitatem, inquantum liberalitas aufert impedimentum huius actus, quod esse posset ex superfluo amore divitiarum, propter quem aliquis efficitur nimis retentivus earum.

ARTICULUS II. 186

Utrum convenienter elemosynarum genera distinguantur.

IV. dist. xv. quæst. 11. art. 3. quæst. 1. & 2.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter elemosynarum genera distinguantur. Ponuntur enim septem elemosynæ corporales, scilicet pascere esurientem, portare frivem, vestire nudum, recolligere vespitem, visitare infirmum, redimere captivum, & sepelire mortuum: quæ in hoc versu continentur:

Visto, poto, cibo, redimo, rego, colligo, condo.

Ponuntur etiam aliæ septem elemosynæ spirituales, scilicet docere ignorantem, consulere dubitanti, consolari tristem, corrigere peccantem, remittere offendentem, portare onerosum, & graves, & pro omnibus orare: quæ etiam in hoc versu continentur:

(a) Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

Ita tamen quod sub eodem intelligatur consilium, & doctrina. Videtur autem quod inconvenienter huiusmodi elemosynæ distinguantur. Elemosyna enim ordinatur ad subveniendum proximo. Sed per hoc quod mortuus sepelitur, in nullo ei subvenitur; alioquin non esset verum quod Dominus dicit Matth. x. 28. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, & post hoc non habent amplius quid faciant:* unde & Dominus Matth. xxv. commemorans misericordie opera, de sepultura mortuorum mentionem non facit. Ergo videtur quod inconvenienter huiusmodi elemosynæ distinguantur.

1. Præterea. Elemosyna datur ad subve-

(a) Ita miss. & editi. Edit. Patav. ex Nicolao hęc ad marginem. Plenius sic. Consule, castiga, carpe, doce, solare, remitte, fer, ora.

niendum necessitatibus proximi, sicut dictum est (art. præc.) Sed multæ aliæ sunt necessitates humanæ vitæ quam prædictæ, sicut quod cæcus indiget ductore, claudus sustentatione, pauper divitiis. Ergo inconvenienter prædictæ elemosynæ enumerantur.

3. Præterea. Dare elemosynam est actus misericordie. Sed corrigere delinquentem magis videtur ad severitatem pertinere quam ad misericordiam. Ergo non debet computari inter spirituales elemosynas.

4. Præterea. Elemosyna ordinatur ad subveniendum defectui. Sed nullus est homo qui defectum ignorantie non patitur in aliquibus. Ergo videtur quod quilibet debeat docere quemlibet, si ignoret id quod ipse scit.

Sed contra est quod Gregorius dicit in quadam homil. (ix. in Evang. sub fin.) *Habens intellectum curet omnino ne taceat; habens rerum affluentiam vigilet, ne à misericordie largitate torpescat: habens artem, qua regitur, magis se studet ut usum, atque utilitatem illius cum proximo partiat: habens loquendi locum apud divitem, damnationem pro retento talento timeat, si cum valeat, non spud eum pro pauperibus intercedat.* Ergo prædictæ elemosynæ convenienter distinguuntur secundum ea in quibus homines abundant, & deficient.

Respondeo dicendum, quod prædictæ elemosynarum distinctio convenienter sumitur secundum diversos defectus proximorum: quorum quidam sunt ex parte animæ; ad quos ordinantur spirituales elemosynæ: quidam vero ex parte corporis; ad quos ordinantur elemosynæ corporales.

Defectus enim corporalis aut est in vita, aut est post vitam. Si quidem est in vita, aut est communis defectus respectu eorum quibus omnes indigent, aut est specialis propter aliquid accidens superveniens. Si primo modo, aut defectus est interior, aut exterior. Interior quidem est duplex. Unus quidem cui subvenitur per alimentum siccum, scilicet famem; & secundum hoc ponitur *pascere esurientem*. Alius autem est cui subvenitur per alimentum humidum, scilicet sitim, & secundum hoc dicitur *portare frivem*. Defectus autem communis respectu exterioris auxilii est duplex. Unus respectu tegumentis; & quantum ad hoc ponitur *vestire nudum*. Alius autem respectu habitaculi; & quantum ad hoc ponitur *suscipere vespitem*. Similiter autem si sit defectus aliquis specialis, aut ex causa intrinseca, sicut infirmitas; & quantum ad hoc ponitur *visitare infirmum*: aut est ex causa extrinseca; & quantum ad hoc ponitur *redemptio captivorum*. Post vitam autem exhibetur mortuis sepultura.

Si.

Similiter autem spiritualibus defectibus spiritualibus actibus subvenitur dupliciter. Uno modo poscendo auxilium à Deo; & quantum ad hoc ponitur *oratio*, qua quis pro aliis orat. Alio modo impendendo humanum auxilium, & hoc tripliciter. Uno modo contra defectum intellectus: & si quidem sit defectus speculativi intellectus, adhibetur ei remedium per *doctrinam*; si autem practici intellectus; adhibetur ei remedium per *consilium*. Alio modo est defectus ex passione appetitivæ virtutis: inter quos maximus est tristitia, cui subvenitur per *consolationem*. Tertio modo ex parte inordinati actus: qui quidem tripliciter considerari potest. Uno modo ex parte ipsius peccantis, inquantum procedit ab eum inordinata voluntate; & sic adhibetur remedium per *correctionem*. Alio modo ex parte eius in quem peccatur; & si quidem sit peccatum in nos, remedium adhibemus *remittendo offensam*; si autem sit in Deum, vel in proximum, non est nostri arbitrii remittere, ut Hieronymus dicit (sup. illud Matth. xviii. *Si peccaverit in te &c.*). Tertio modo ex parte sequela ipsius actus inordinati, ex qua gravantur ei conviventes, etiam præter peccantis intentionem, & sic remedium adhibetur *supportando*, maxime in his qui ex infirmitate peccant, secundum illud Rom. xv. 1. *Debemus nos firmiores infirmitates aliorum sustinere*: & non solum secundum quod infirmi sunt, sive graves ex inordinatis actibus, sed etiam quæcumque eorum onera sunt supportanda, secundum illud Galat. vi. 2. *Alter alterius onera portate*.

Ad primum ergo dicendum, quod sepultura mortui non confert ei quantum ad sensum, quem corpus post mortem habet: secundum hoc Dominus dicit, quod interficientes corpus non habent amplius quid faciant; & propter hoc etiam Dominus non commemorat sepulturam inter alia misericordie opera; sed enumerat solum illa quæ sunt evidentioris necessitatis. Pertinet tamen ad defunctum, quid de ejus corpore agatur: tum quantum ad hoc quod vivit in memoris hominum, cuius honor dehonetur, si insepultus remaneat; tum etiam quantum ad affectum, quem adhuc vivens habet de suo corpore; cuius propter affectum conformari debet post mortem ipsius: & secundum hoc commendantur aliquid de mortuorum sepultura, ut Tobias, & illi qui Dominum sepelierunt, ut patet per Augustinum in Lib. de cura pro mortuis agenda (cap. 111.).

Ad secundum dicendum, quod omnes aliæ necessitates ad has reducuntur. Nam caritas, & claudicatio sunt infirmitates quædam; unde dirigere cæcum, & sustentare claudum reducuntur ad visitationem infirmorum. Similiter etiam subvenire homini contra quantumque oppressionem illatam extrinsecus, redu-

citur ad redemptionem captivorum. Divitiæ autem, quibus paupertati subvenitur, non queruntur nisi ad subveniendum prædictis defectibus: & ideo non fuit specialis mentio de hoc defectu faciendi.

Ad tertium dicendum, quod correctio peccantium, quantum ad ipsam executionem actus, severitatem iustitiæ continere videtur; sed quantum ad intentionem corrigentis, qui vult hominem à malo culpæ liberare, pertinet ad misericordiam, & dilectionis affectum, secundum illud Proverb. xxvii. 6. *Meliora sunt vulnera diligenti quam fraudulenta oscula odientis*.

Ad quartum dicendum, quod non quælibet necessitas pertinet ad hominis defectum, sed solum ea qua quis necesse est qua convenit eum scire: cui defectui per doctrinam subvenire ad elemosynam pertinet. In quo tamen observanda sunt debita circumstantiæ personæ, & loci, & temporis, sicut & in aliis adibus virtuosus.

ARTICULUS III. 187

Utrum elemosyna corporales sint potiores quam spirituales.

IV. dist. xv. quæst. 11. art. 1. quæst. 111. & III. conc. cap. cxxxiv. ad 3.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod elemosynæ corporales sint potiores quam spirituales. Laudabilius enim est magis indigentem elemosynam facere: ex hoc enim elemosyna laudem habet quod indigentibus subvenit. Sed corpus, cui subvenitur per elemosynas corporales, est indigentioris naturæ quam spiritus, cui subvenitur per elemosynas spirituales. Ergo elemosynæ corporales sunt potiores.

2. Præterea. Recompensatio beneficii laudem, & meritum elemosynæ minuit. Unde & Dominus dicit Lucæ xiv. 12. *Cum facti prædium, aut cenam, noli vocare vicinos divites, ne forte & tibi te retribuant*. Sed in elemosynis spiritualibus semper est recompensatio: quia qui orat pro alio, sibi proicit, secundum illud Psal. xxxiv. 13. *Oratio mea in fons vivo convertetur*: qui etiam alium docet, ipse in scientia proficit quod non contingit in elemosynis corporalibus. Ergo elemosynæ corporales sunt potiores quam spirituales.

3. Præterea. Ad laudem elemosynæ pertinet quod pauper ex elemosyna data consolatur: unde Job xxxi. 20. dicitur: *Si non ben-dixerunt mihi latera ejus: & ad Philemonem 7. dicit Apostolus: Viscera sanctorum requirunt per te, frater*. Sed quandoque magis est grata pauperi elemosyna corporalis quam spi-

conceives in civili, fideles in spirituali, & sic de aliis. Et secundum diversas conjunctiones sunt diversimode diversa beneficia dispensanda: nam unicuique est magis exhibendum beneficium pertinens ad illam rem secundum quam est magis nobis conjunctus, simpliciter loquendo. Tamen hoc potest variari secundum diversitatem locorum, & temporum, & negotiorum. Nam in aliquo casu est magis subveniendum extraneo, puta si sit in extrema necessitate, quam etiam patri non tantam necessitatem patienti.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus non prohibet simpliciter vocare amicos, aut consanguineos ad convivium, sed vocare eos ea intentione quod re ipsi reinvent: hoc enim non erit caritatis, sed cupiditatis. Potest tamen contingere quod extranei sint magis invitandi in aliquo casu propter majorem indigentiam. Intelligendum est enim quod magis conjunctis magis est, ceteris paribus, beneficiendum. Si autem duorum unus est magis conjunctus, & alter magis indigens, non potest universali regula determinari, cui sit magis subveniendum, quia sunt diversi gradus & indigentia, & propinquitatis; sed hoc requirit prudentis iudicium.

Ad secundum dicendum, quod bonum multorum commune divinius est quam bonum unius. Unde pro bono communi reipublice vel spirituali, vel temporalis, virtuosum est quod aliquis etiam propriam vitam exponat periculo. Et ideo cum communicatio in bellicis actibus ordinatur ad conservationem reipublice, in hoc miles impendens commilitoni auxilium, non impedit ei tamquam private persone, sed sicut totam reipublicam juvans: & ideo non est mirum, si in hoc praferatur extraneo conjuncto secundum carnem.

Ad tertium dicendum, quod duplex est debitum. Unum quidem quod non est numerandum in bonis ejus qui debet, sed potius in bonis ejus cui debetur; puta si aliquis habet pecuniam, aut rem aliam alterius, vel furto sublatam, vel mutuo acceptam, sive depositam, vel aliquo alio simili modo: & quantum ad hoc debet homo prius reddere debitum quam ex eo beneficare conjunctis, nisi forte esset tante necessitatis articulus, in quo etiam inter ipsi rem alienam accipere ad subveniendum necessitatem patienti, nisi forte & ille cui res debetur, in simili necessitate esset: in quo tamen casu pensanda esset utriusque conditio secundum alias condiciones requisitas prudentis iudicio: quia in talibus non potest universalis regula dari propter varietatem singularium casuum, ut Philosophus dicit in IX. Ethic. (cap. 11. in princ.). Aliud autem est debitum

quod computatur in bonis ejus qui debet, & non ejus cui debetur; puta si debeatur non ex iustitia necessitate, sed ex quadam morali æquitate, ut contingit in beneficiis gratis susceptis. Nullius autem benefactoris beneficium est tantum, sicut parentum; & ideo parentes in recompenstandis beneficiis sunt omnibus aliis praferendis; nisi necessitas ex alia parte praponderaret, vel alia conditio, puta communis utilitas Ecclesiae, vel reipublice. In aliis autem est aestimatio habenda & conjunctionis, & beneficii suscepti; quae similiter non potest communi regula determinari.

Ad quartum dicendum, quod parentes sunt sicut superiores; & ideo amor parentum est ad beneficiendum, amor autem filiorum ad honorandum parentes: & tamen in necessitatis extremae articulo magis liceret deferere filios quam parentes, quos nullo modo deferere licet propter obligationem beneficiorum susceptorum, ut patet per Philosophum in VIII. Ethic. (cap. ult. circ. fin.).

ARTICULUS IV. 184

Utrum beneficentia sit virtus specialis.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod beneficentia sit specialis virtus. Praecepta enim ad virtutes ordinantur: quia legislatores intendunt facere homines virtuosos, sicut dicitur in II. Ethic. (cap. 11. circ. med. & Lib. I. cap. 11. & 1111.) Sed scotum datur praecceptum de beneficentia, & de dilectione: dicitur enim Matth. v. 44. *Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos.* Ergo beneficentia est virtus distincta à caritate.

2. Praeterea, vitia virtutibus opponuntur. Sed beneficentiae opponuntur aliqua specialia vitia, per quae nocumentum proximo inferunt, puta rapina, furtum, & alia huiusmodi. Ergo beneficentia est specialis virtus.

3. Praeterea, Caritas non distinguitur in multas species. Sed beneficentia videtur distinguari in multas species, secundum diversas beneficiorum species. Ergo beneficentia est alia virtus à caritate.

Sed contra est quod actus interior, & exterior non requirunt diversas virtutes. Sed beneficentia, & benevolentia non differunt nisi sicut actus exterior, & interior: quia beneficentia est executio benevolentiae. Ergo sicut benevolentia non est alia virtus à caritate, ita nec beneficentia.

Respondetur dicendum, quod virtutes diversificantur secundum diversas rationes obiecti. Eadem autem est ratio rationis obiecti caritatis, & beneficentiae: nam utraque respicit rationem communem boni, ut ex praedictis

pa-

patet (art. 1. hujus quaest.). Unde beneficentia non est alia virtus à caritate sed nominat quemdam caritatis actum.

Ad primum ergo dicendum, quod praeccepta non dantur de habitibus virtutum, sed de actibus: & ideo diversas praecceptorum non significant diversos habitus virtutum, sed diversos actus.

Ad secundum dicendum, quod sicut omnia beneficia proximo exhibita, in quantum considerantur sub communi ratione boni, reducuntur ad amorem; ita omnia nocumenta, in quantum considerantur secundum communem rationem mali, reducuntur ad odium; prout autem considerantur secundum aliquas speciales rationes vel boni, vel mali, reducuntur ad aliquas speciales virtutes, vel vitia: & secundum hoc etiam sunt diversae beneficiorum species.

Unde patet responsio ad tertium.

QUÆSTIO XXXII.

De elemosyna.

in decem articulis distinctis.

DEinde considerandum est de elemosyna: & circa hoc quaeruntur decem.

Primo, utrum elemosyna largitio sit actus caritatis.

Secundo, de distinctione elemosynarum.

Tertio, quae sint portiones elemosyna, utrum spirituales, vel corporales.

Quarto, utrum corporales elemosynae habeant effectum spirituales.

Quinto, utrum dare elemosynas sit in praeccepto.

Sexto, utrum corporalis elemosyna sit danda de necessitate.

Septimo, utrum sit danda de iniuste acquisito.

Octavo, quorum sit dare elemosynam.

Nono, quibus sit danda.

Decimo, de modo dandi elemosynas.

ARTICULUS I. 185

Utrum dare elemosynam sit actus caritatis.

II. dist. 21. quest. 11. art. 1. quest. 3.

AD primum sic proceditur. Videtur quod dare elemosynam non sit actus caritatis. Actus enim caritatis non potest esse sine caritate. Sed largitio elemosynarum potest esse sine caritate, secundum illud I. ad Corinth. 13. *Si distribuero in cibis pauperum omnes facultates meas, caritatem autem non habuero,*

S. Th. Op. Tom. III.

(a) Vulgata necessitatem habere.

nihil mihi prodest. Ergo dare elemosynam non est actus caritatis.

2. Praeterea, Elemosyna computatur inter opera satisfactionis, secundum illud Dan. 10. 24. *Peccata tua elemosynis redimunt.* Satisfactio est actus iustitiae. Ergo dare elemosynam non est actus caritatis, sed iustitiae.

3. Praeterea, Offerre hostiam Deo est actus laetitiae. Sed dare elemosynam est offerre hostiam Deo, secundum illud ad Hebr. ult. 16. *E beneficientia, & communionis nobis obnoxii: rationis enim hostiam, promeretur Deus.* Ergo non est actus caritatis dare elemosynam, sed magis laetitiae.

4. Praeterea, Philosophus dicit in IV. Ethic. (cap. 1.) quod dare aliquid propter bonum est actus liberalitatis. Sed hoc maxime fit in largitione elemosynarum. Ergo dare elemosynam non est actus caritatis.

Sed contra est quod dicitur L. Joan. 111.

17. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum (a) necessitatem patientem, & clausit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in illo?

Respondetur dicendum, quod exteriores actus ad illam virtutem referuntur ad quam pertinet id quod est motivum ad agendum huiusmodi actus.

Motivum autem ad dandum elemosynas est ut subveniant necessitati patienti. Unde quidam definiunt elemosynam dicens, quod elemosyna est *quod datur aliqui indigenti ex compassionem propter Deum*: quod quidem motivum pertinet ad misericordiam, ut supra dictum est (quaest. xxx. art. 1. & 2.) Unde manifestum est quod dare elemosynam proprie est actus misericordiae. Et hoc apparet ex ipso nomine: nam in graeco *elemosyna* à misericordia derivatur, sicut in latino *miseratio*.

Et quia misericordia est effectus caritatis, ut supra ostensum est (quaest. xxx. art. 2. & art. 3. arg. 3.) ex consequenti dare elemosynam est actus caritatis, misericordia mediante.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquid dicitur esse actus virtutis dupliciter. Uno modo materialiter, sicut actus iustitiae est facere iusta; & talis actus virtutis potest esse sine virtute: multi enim non habentes habitum iustitiae iusta operantur ex naturali ratione, vel ex timore, sive ex aliquid adipiscendi. Alio modo dicitur esse aliquid actus virtutis formaliter, sicut actus iustitiae est actio iusta, eo modo quo iustus facit, scilicet prompte, & delectabiliter: & hoc modo actus virtutis non est sine virtute. Secundum hoc ergo dare elemosynas materialiter potest esse sine caritate, formaliter autem elemosynas dare, id est propter Deum, delectabiliter, & prompte, & omni eo modo quo debet, non est sine caritate.

X a

Ad

QUÆSTIO XXXI.

De beneficentia,

in quatuor articulos divisa.

DEinde considerandum est de exterioribus actibus, vel effectibus caritatis: & primo de beneficentia; secundo de elemosyna, quæ est quedam pars beneficentia; tertio de correctione fraternâ, quæ est quedam elemosyna.

Circa primum quaruntur quatuor.

Primo, utrum beneficentia sit actus caritatis.

Secundo, utrum sit omnibus beneficendum.

Tertio, utrum magis conjunctis sit magis beneficendum.

Quarto, utrum beneficentia sit virtus specialis.

ARTICULUS I. 181

Utrum beneficentia sit actus caritatis.

AD primum sic proceditur. Videtur quod beneficentia non sit actus caritatis. Caritas enim maxime habetur ad Deum. Sed ad Deum non possumus esse beneficii, secundum illud Job xxxv. 7. *Quid (a) dabis ei? aut quid de manu tua accipiet?* Ergo beneficentia non est actus caritatis.

2. Præterea. Beneficentia maxime consistit in collatione donorum. Sed hoc pertinet ad liberalitatem. Ergo beneficentia non est actus caritatis, sed liberalitatis.

3. Præterea. Quod quis dat, vel dat sicut debitum, vel dat sicut non debitum. Sed beneficentia quod impenditur tamquam debitum, pertinet ad justitiam; quod autem impenditur tamquam non debitum, gratis datur, & secundum hoc pertinet ad misericordiam. Ergo omnis beneficentia vel est actus justitiæ, vel est actus misericordiæ. Non est ergo actus caritatis.

Sed contra. Caritas est amicitia quedam, ut dictum est quæst. xxxiii. art. 1. Sed Philosophus in IX. Ethic. (cap. iv.) inter alios amicitia actus ponit hoc unum quod est operari bonum ad amicos, quod est amicis beneficere. Ergo beneficentia est actus caritatis.

Respondendo dicendum, quod beneficentia nihil aliud importat quam facere bonum alicui. Potest autem hoc bonum considerari dupliciter. Uno modo secundum communem rationem boni; & hoc pertinet ad communem rationem beneficentia: & hoc est actus amicitia; & per consequens caritatis. Nam in actu dilectionis includitur benevolentia, per

(a) Pulgata donabis.

quam vult aliquis bonum amico, ut supra habitum est (quæst. xxxiii. art. 1. & quæst. xxviii. art. 2.) Voluntas autem est effectiva eorum quæ vult, si facultas adsit: & ideo ex consequenti beneficere amico ex actu dilectionis consequitur. Et propter hoc beneficentia secundum communem rationem est amicitia, vel caritatis actus.

Si autem bonum quod quis facit alteri, accipiat sub aliqua speciali ratione boni, sic beneficentia accipiet specialem rationem, & pertinebit ad aliquam specialem virtutem.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Dionysius dicit iv. cap. de div. Nom. (part. 1. lect. 9.) *amor movet coordinata ad naturam habitudinem; & inferiora conveit in superiora; ut ab eis perficiantur; & superiora movet ad inferiorum perfectionem;* & quantum ad hoc beneficentia est effectus dilectionis. Et ideo nostrum non est Deo beneficere, sed eum honorare, nos ei subijciendo; ejus autem est ex sua dilectione nobis beneficere.

Ad secundum dicendum, quod in collatione donorum duo sunt attendenda: quorum unum est exterius datum; aliud autem est interior passio, quam habet quis ad divitias, in eis delectatus. Ad liberalitatem autem pertinet moderari interiorem passionem, ut scilicet aliquis non superexcedat concupiscendo, & amando divitias: ex hoc enim efficitur homo facile emissivus divitiarum. Unde fit homo deus aliquod donum magnum, & tamen cum quadam concupiscentia retinendi, datio non est liberalis. Sed ex parte exterioris dati, collatio beneficii pertinet in generali ad amicitiam, vel caritatem. Unde hoc non derogat amicitia, si aliquis rem quam concupiscit retinere, dat alteri propter amorem; sed magis ex hoc ostenditur amicitia perfectio.

Ad tertium dicendum, quod sicut amicitia, seu caritas respicit in beneficio collato communem rationem boni; ita justitia respicit sibi rationem debiti; misericordia vero respicit sibi rationem relevantis miseriam, vel defectum.

ARTICULUS II. 182

Utrum sit omnibus beneficendum.

IV. dist. xv. quæst. 11. art. 6. & opposit. iv. cap. viii.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod non sit omnibus beneficendum. Dicit enim Augustinus in I. de doctrina christian. (cap. xxviii. in princ.) quod *omnibus beneficere non possumus.* Sed virtus non inclinat ad impossibile. Ergo non oportet omnibus beneficere.

Præ-

ARTICULUS III. 183

Utrum sit magis beneficendum his qui sunt nobis magis conjuncti.

Inf. quæst. xxxiii. art. 9. & IV. dist. xv. quæst. 11. art. 6. quæst. 3. & quæst. iv. art. 13.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod non sit magis beneficendum his qui sunt nobis magis conjuncti. Dicitur enim Luc. xiv. 12. *Cum facis prandium, aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres, neque cognatos.* Sed isti sunt magis conjuncti. Ergo non est magis beneficendum conjunctis, sed potius extraneis, & indigentibus: sequitur enim: *Sed cum facis convivium, voca pauperes, & debiles, &c.*

2. Præterea. Maximum beneficium est quod homo alicui in bello adjuvet. Sed miles in bello magis debet juvare extraneum commilitonem quam consanguineum hostem. Ergo beneficia non sunt magis exhibenda magis conjunctis.

3. Præterea. Prius sunt debita restituenda quam gratuita beneficia impendenda. Sed debitum est quod aliquis impendat beneficium ei à quo accepit. Ergo beneficioribus magis est beneficendum quam propinquis.

4. Præterea. Magis sunt diligendi parentes quam filii, ut supra dictum est (quæst. xxvii. art. 9.) Sed magis est beneficendum filiis: quia *non debent filii beneficiare parentibus, sed de converso, ut dicitur II. ad Corinth. xii. 14.* Non est ergo magis beneficendum magis conjunctis.

Sed contra est quod Augustinus dicit in I. de doctr. christ. (cap. xxviii. in princ.) *Cum omnibus predeste non possis, his potissimum consulendum est qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus, consuetudinis sibi quasi quadam sorte junguntur.*

Respondendo dicendum, quod gratia, & virtus imitantur naturæ ordinem; qui est ex divina sapientia institutus. Est autem talis ordo naturæ ut unumquodque agens naturale per prius, & magis diffundat suam actionem ad ea quæ sunt sibi magis propinqua; sicut ignis magis calefacit rem sibi magis propinquam. Et similiter Deus in substantias sibi propinquiores propius, & copiosius dona sua bonitatis diffundit, ut patet per Dionysium viii. cap. cæl. Hier. (inter med. & fin.) Exhibito autem beneficiorum est quedam actio caritatis in alios. Et ideo oportet quod ad magis propinquos simus magis beneficii.

Sed propinquitas unius hominis ad alium potest attendi secundum diversa, in quibus sibi ad invicem homines communicant; ut consanguinei in naturali communicatione,

X

con-

2. Præterea. Eccl. xii. 5. dicitur: *Da bono, & non recipias peccatorem.* Sed multi homines sunt peccatores. Non ergo omnibus est beneficendum.

3. Præterea. Caritas non agit perperam, ut dicitur I. ad Cor. xiii. 4. Sed beneficere quibusdam est agere perperam, puta si aliquis beneficiat inimicis Republicæ, vel si beneficiat excommunicato, quia per hoc ei communicat. Ergo cum beneficere sit actus caritatis, non est omnibus beneficendum.

Sed contra est quod Apostolus dicit ad Galat. ult. 10. *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.*

Respondendo dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. præc. ad 1.) beneficentia consequitur amorem ex ea parte qua movet superiora ad provisionem inferiorum.

Gratus autem in Angelis: quia homines possunt pati multiplices defectus: unde qui est superior secundum aliquid, vel est, vel potest esse inferior secundum aliud.

Et ideo cum dilectio caritatis se extendat ad omnes, etiam beneficentia se debet extendere ad omnes, pro loco tamen, & tempore. Omnes enim actus virtutum sunt secundum debitas circumstantias limitandi.

Ad primum ergo dicendum, quod simpliciter loquendo, non possumus omnibus beneficere in speciali: nullus tamen est de quo non possit occurrere casus in quo oportet ei beneficere etiam in speciali: & ideo caritas requirit ut homo etiam in actu aliquibus beneficiat, habeat tamen hoc in animi sui preparatione ut beneficiat cuicumque, si tempus adest. Aliquod tamen beneficium est quod possumus omnibus impendere, si non in speciali, saltem in generali, sicut cum oramus pro omnibus fidelibus, & infidelibus.

Ad secundum dicendum, quod in peccatore duo sunt, scilicet culpa, & natura. Est ergo subveniendum peccatori quantum ad fuitonem naturæ; non est autem ei subveniendum ad fomentum culpæ: hoc enim non esset beneficere, sed potius malefacere.

Ad tertium dicendum, quod excommunicatis, & Republicæ hostibus sunt beneficia subtrahenda, in quantum per hoc acceritur à culpa. Si tamen immineret necessitas, ne natura deheret, esset eis subveniendum; debito tamen modo, puta ne fame, aut siti morentur, aut aliquod hujusmodi dispensandum, nisi secundum ordinem justitiæ, pateantur.

Spiritualis. Ergo elemosyna corporalis potior est quam spiritualis.

Sed contra est quod Augustinus in Lib. I. de serm. Domini in monte (cap. xx. vers. fi.) super illud, Qui petit se, da ei, dicit: Dandum est quod nec tibi, nec alteri nocent; & cum negaveris quod petit, indicanda est iustitia, ut non cum inanem dimittas; & aliquando melius aliquid dabis, cum injus te petentem correxeris. Correctio autem est elemosyna spiritualis. Ergo spirituales elemosynae sunt corporalibus preferendae.

Respondeo dicendum, quod comparatio istarum elemosynarum potest attendi dupliciter. Uno modo, simpliciter loquendo; & secundum hoc elemosyna spiritualis praeminet, triplici ratione. Primo quidem quia id quod exhibetur, nobiliss est, scilicet donum spirituale, quod praeminet corporali, secundum illud Proverb. iv. 2. Donum bonum tribuunt tibi; legem inquam ne derelinquas. Secundo ratione ejus cui subvenitur: quia spiritus nobilior est corporis unde sicut homo sibi ipsi magis debet providere quantum ad spiritum, quam quantum ad corpus: ita & proximo, quem debet sicut seipsum diligere. Tertio quantum ad ipsos actus quibus subvenitur proximo: quia spirituales actus sunt nobiliores corporalibus, qui sunt quodammodo serviles.

Alio modo possunt comparari secundum aliquem particularem casum, in quo quaedam corporalis elemosyna alicui spirituali praefertur, puta magis est ascendens fame moriens, quam docendus; sicut & indigens, secundum Philosophum (Eth. III. Top. cap. 11. loc. 40.) melius est d'esse quam phisiphari; quantvis hoc sit simpliciter melius.

Ad primum ergo dicendum, quod dare magis indigenti melius est, ceteris paribus; sed si minus indigens sit melior, & melioribus indigat, dare ei melius est: & sic est in proposito.

Ad secundum dicendum, quod recompensatio non minuit meritum, & laudem elemosynae, si non sit intenta; sicut & humana gloria, si non sit intenta, non minuit rationem virtutis: sicut & de Catone Salustius dicit in Catil. tit. de comparat. M. Cato & C. Cato quod qui minus gloriam petebat, eo magis illius assequatur. Et ita contingit in elemosynis spiritualibus.

Et tamen intentio bonorum spiritualium non minuit meritum, sicut intentio bonorum corporaliu.

Ad tertium dicendum, quod meritum dantis elemosynam attenditur secundum id in quo debet rationaliter requiescere voluntas accipientis, non in eo in quo requiescit, si sit inordinata.

ARTICULUS IV. 183

Utrum elemosyna corporales habeant effectum spirituales.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod elemosynae corporales non habeant effectum spirituales. Effectus enim non est potior sua causa. Sed bona spiritualia sunt potiora corporalibus. Non ergo elemosynae corporales habent spirituales effectus.

Præterea. Multiplicata causa, multiplicatur effectus. Si ergo elemosyna corporalis causaret spirituales effectus, sequeretur quod major elemosyna magis spiritualiter proficeret: quod est contra illud quod legitur Luc. xxi. de vidua mittente duo aera minuta in gazophylacium, quae secundum sententiam Domini plus omnibus misit. Non ergo elemosyna corporalis habet spirituales effectus.

Sed contra est quod dicitur Eccl. xvii. 18. Eleemosina cordis... gratiam homini quasi justitiam conferat.

Respondeo dicendum, quod elemosyna corporalis tripliciter potest considerari. Uno modo secundum suam substantiam; & secundum hoc non habet nisi corporalem effectum, in quantum scilicet supplet corporales defectus proximorum.

Alio modo potest considerari ex parte cause ejus, in quantum scilicet aliquis elemosynam corporalem dat propter dilectionem Dei, & proximi: & quantum ad hoc affert fructum spirituales, secundum illud Eccl. xxi. 13. Perde pecuniam propter siccitatem... propter elemosinam in proceptis altissimi; & proderit tibi magis quam aurum.

Tertio modo ex parte effectus; & sic etiam habet spirituales fructus, in quantum scilicet proximus, cui per corporalem elemosynam subvenitur, movetur ad orandum pro benefactore. Unde & ibidem subditur: Generose elemosynam in sinu pauperis; & sic pro te exorabit ab omni malo.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de corporali elemosyna secundum suam substantiam.

Ad secundum dicendum, quod ille qui dat elemosynam, non intendit emere aliquid spirituale per corporale, quia scit spiritualia in infinitum corporalibus praeminere; sed intendit per caritatis affectum spirituales fructus promoveri.

Ad tertium dicendum, quod vidua, quae mi-

minus dedit secundum quantitatem, plus dedit secundum suam proportionem ex quo pensatur in ipsa major caritatis affectus, ex quo corporalis elemosyna spirituales efficaciam habet.

ARTICULUS V. 189

Utrum dare elemosynam sit in precepto.

De diff. xv. quæst. 11. art. 1. quæst. 4. art. 4. quæst. 1. quæst. xvi. art. 12.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod dare elemosynam non sit in precepto. Consilia enim a præceptis distinguuntur. Sed dare elemosynam est consilium, secundum illud Dan. iv. 24. Consilium meum Regi placeat: peccata tua elemosinis redime. Ergo dare elemosynam non est in precepto.

Præterea. Cuiuslibet licet sua re uti, & eam retinere. Sed retinendo rem suam aliquis elemosynam non dabit. Ergo licitum est elemosynam non dare. Non ergo dare elemosynam est in precepto.

Præterea. Omne quod cadit sub precepto, aliquo tempore obligat transgressores ad peccatum mortale, quia præcepta affirmativa obligant pro tempore determinato. Ergo si dare elemosynam caderet sub precepto, esset determinare aliquod tempus in quo homo peccaret mortaliter, nisi elemosynam daret. Sed hoc non videtur: quia semper probabiliter estimari potest quod pauperi aliter subveniri possit, & quod id quod est in elemosynas erogandum, possit esse necessarium, vel in presenti, vel in futuro. Ergo videtur quod elemosynam dare non sit in precepto.

Præterea. Omnia præcepta ad præcepta Decalogi reducuntur. Sed inter illa præcepta nihil continetur de datione elemosynarum. Ergo dare elemosynas non est in precepto.

Sed contra. Nullus punitur poena aeterna pro omissione alicujus quod non cadit sub precepto. Sed aliqui puniuntur poena aeterna pro omissione elemosynarum, ut patet Matth. xxv. Ergo dare elemosynam est in precepto.

Respondeo dicendum, quod cum dilectio proximi sit in precepto, necesse est omnia illa cadere sub precepto sine quibus dilectio proximi non conservatur. Ad dilectionem autem proximi pertinet ut proximo non solum velimus bonum, sed etiam operemur, secundum illud I. Joan. 11. 18. Non diligimus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate. Ad hoc autem quod velimus, & operemur bonum al-

cujus, requiritur quod ejus necessitati subveniamus, quod fit per elemosynarum largitionem: & ideo elemosynarum largitio est in precepto.

Sed quia præcepta dantur de actibus virtutum, necesse est quod hoc modo donum elemosynae cadat sub precepto; secundum quod actus est de necessitate virtutis, scilicet secundum quod recta ratio requirit: secundum quam est aliquid considerandum, ex parte dantis, & aliquid ex parte ejus cui est elemosyna danda. Ex parte quidem dantis considerandum est ut id quod est in elemosynas erogandum, sit ei superfluum; secundum illud Luc. 11. 41. Quod superfluum dante elemosynam.

Et dico superfluum non solum respectu sui ipsius, quod est supra id quod est necessarium individuo, sed etiam respectu aliorum quorum cura sibi incumbit (a) respectu quorum dicitur necessarium personae, secundum quod persona dignitatem importat: quia quis oportet quod unusquisque sibi provideat; & his quorum cura ei incumbit, & postea de residuo aliorum necessitatibus subveniat; sicut & natura primo accipit sibi ad sustentationem proprii corporis, quod est necessarium ministerio virtutis nutritivae; superfluum autem erogat ad generationem aliorum per virtutem generativam.

Ex parte autem recipientis requiritur quod necessitatem habeat; alioquin non esset ratio quare elemosyna ei daretur. Sed cum non possit ab aliquo uno omnibus necessitatibus subveniri, non omnis necessitas obligat ad præceptum, sed illa sola sine qua is qui necessitatem patitur, sustentari non potest. In illo enim casu locum habet quod Ambrosius dicit: (quod simile hab. lib. I. de offic. cap. xxxv. ante inter de referitur expref. cap. Pofte dicit. xxxvi.) Pofte fame moriturum: si non subveniatur, occidit. Sic ergo dare elemosynam de superfluo est in precepto, & dare elemosynam ei qui est in extrema necessitate: alias autem elemosyna dare est in consilio, sicut & de quolibet meliori bono dantur consilia.

Ad primum ergo dicendum, quod Daniel loquebatur Regi qui non erat legi Dei subiectus: & ideo ea etiam quae pertinent ad præceptum legis, quam non profitebatur, erant ei proponenda pro modum consilii. Vel potest dici, quod loquebatur in casu illo in quo dare elemosynam non est in precepto.

Ad secundum dicendum, quod bona temporalia, quae homini divinitus conferuntur, ejus quidem sunt quantum ad proprietatem; sed

(a) Ita Garcia cum quibusdam catholicis dicit hoc perichora responsione post caritatis subventionem: unde Theologi sustinentur esse adjectivum. Magdalena legit in codice Aleane secundum quod propriam dignitatem importat.

quantum ad proprietatem; sed quantum ad usum non solum debent esse ejus, sed etiam aliorum, qui ex eis sustentari possunt ex eo quod ei superfluit. Unde Basilus dicit (homil. super illud Luc. xli. *Destruam barrea mea*): *Si factus es tibi divinitus provenisse, scilicet temporalia bona, an injustus est Deus iniquitatis res nobis distribuens? Cur tu abundas, ille vero mendicat, nisi ut tu bonæ dispensationis merita consequaris, ille vero patientiæ bravium decoretur? Est panis famelici, quem tu tenes; nudus stonica, quam in conclavi construas; discolleat calceus, qui penes te marcescit; indigentis argentum, quod possides inhumatum. Quocirca tot injuriarum, quot dare valens es. Et hoc idem dicit Ambrosius (serm. lxxiv. de tempor.) ut habetur in Decret. (cap. *Sicut is distinct. lxxiv.*)*

Ad tertium dicendum, quod est aliquod tempus dare in quo mortaliter peccat, si elemosynam dare omittat: ex parte quidem recipientis, cum apparet evidens, & urgens necessitas, nec apparet in promptu qui ei subveniat; ex parte vero dantis, cum habet superflua, quæ secundum statum præsentem non sunt sibi necessaria, prout probabiliter æstimari potest. Nec oportet quod consideret omnes casus qui possunt contingere in futurum: hoc enim esset de crastino cogitare; quod Dominus prohibet Matth. vi. Sed debent dijudicari *superfluum, & necessarium* secundum ea quæ probabiliter, & ut in pluribus occurrunt.

Ad quartum dicendum, quod omnis subventio proximi reducitur ad præceptum de honoratione parentum. Sic enim & Apostolus interpretatur I. ad Timoth. iv. 8. dicens: *Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futura*: quod dicit: quia in præcepto de honoratione parentum additur promissio (Exod. xx. 12.) *Ut sis longævus super terram*. Sub pietate autem comprehenditur omnis elemosynarum largitio.

ARTICULUS VI. 190

Utrum quis debeat dare elemosynam de necessario.

IV. distinct. xv. quæst. 11. artic. 4. quæst. 1.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod aliquis non debeat elemosynam dare de necessario. Ordo enim caritatis non minus attenditur penes effectum beneficii quam penes interiorum affectum. Peccat autem qui præpostere agit in ordine caritatis, quia ordo caritatis est in præcepto. Cum ergo ex ordine

caritatis plus debeat aliquis se quam proximum diligere, videtur quod peccet, si subtrahat sibi necessaria, ut alteri largiatur.

2. Præterea. Quicumque largitur de his quæ sunt necessaria sibi, est proprie substantiæ dissipator, quod pertinet ad prodigum, ut patet per Philosophum in IV. Ethic. (cap. 1. à princ.) Sed nullum opus vitiosum est faciendum. Ergo non est danda elemosyna de necessario.

3. Præterea. Apostolus dicit I. ad Timoth. v. 8. *Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infidelis deterior*. Sed quod aliquis det de his quæ sunt sibi necessaria, vel suis, videtur derogare curæ quam quis debet habere de se, & de suis. Ergo videtur quod quicumque de necessariis elemosynam dat, graviter peccet.

Sed contra est quod Dominus dicit Matth. xix. 21. *Si vis perfectus esse, vende omnia que habes, & da pauperibus*. Sed ille qui dat omnia quæ habet pauperibus, non solum dat superflua, sed etiam necessaria. Ergo de necessariis potest homo elemosynam dare.

Respondendo dicendum, quod necessarium dupliciter dicitur. Uno modo, sine quo aliquid esse non potest: & de tali necessario omnino elemosyna dari non debet; puta si aliquis in articulo necessitatis constitutus haberet solum unde posset sustentari, & filii sui, vel alii ad eum pertinentes: de hoc enim necessario elemosynam dare, est sibi, & suis vitam subtrahere. Sed hoc dico, nisi forte talis casus inmineret, ubi subtrahendo sibi daret alicui magnæ personæ per quam Ecclesia, vel republica sustentaretur: quia pro talis personæ liberatione seipsum, & suos laudabiliter periculo mortis exponeret; cum bonum commune sit proprio præferendum.

Alio modo dicitur aliquid esse necessarium, sine quo non potest convenienter vita transigi secundum conditionem, & statum propriæ personæ, & aliarum personarum, quarum cura ei incumbit. Hujusmodi necessarii terminus non est in indivisibili constitutus; sed multis additis, non potest dijudicari esse ultra tale necessarium; & multis subtrahitis, adhuc remanens unde possit convenienter aliquis vitam transigere secundum proprium statum. De hujusmodi ergo elemosynam dare est bonum; & non cadit sub præcepto, sed sub consilio. Inordinatum esset autem, si aliquis tantum sibi de bonis propriis subtraheret, ut aliis largiretur, quod de residuo non posset vitam transigere convenienter secundum proprium statum; & negotia occurrentia. Nullus enim inconvenienter vivere debet.

Sed ab hoc tria sunt excipienda, quorum primum est, quando aliquis statum mutat, puta

per religionis ingressum: tunc enim omnia sua propter Christum largiens opus perfectionis facit, se in alio statu ponendo. Secundo quando ea quæ sibi subtrahit, etsi sint necessaria ad convenientiam vitæ, tamen de facili refarciari possunt, ut non sequatur maximum inconveniens. Tertio, quando occurreret extrema necessitas alicujus privatæ personæ, vel etiam aliqua magna necessitas reipublicæ. In his enim casibus laudabiliter prætermittitur aliquis id quod ad decentiam sui status pertinere videretur, ut majori necessitati subveniret.

Et per hoc patet de facili responso ad obiecta.

ARTICULUS VII. 191

Utrum possit fieri elemosyna de injuste acquisitis.

IV. distinct. xv. quæst. 11. artic. 3. quæst. 4. & 3. quæst. xii. artic. 30. corp.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quod possit elemosyna fieri de illicite acquisitis. Dicitur enim Luc. xvi. 9. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*. Mammona autem significat divitias. Ergo de divitiis inique acquisitis potest sibi aliquis spirituales amicos facere, elemosynas largiendo.

2. Præterea. (a) Omne turpe lucrum videtur esse illicite acquisitum. Sed turpe lucrum est quod de meretricio acquiritur: unde & de hujusmodi sacrificium, vel oblatio Deo offerri non debet, secundum illud Deut. xxi. 17. *Non offers mercedem prostituti in domo Dei tui*. Similiter etiam turpiter acquiritur quod acquiritur per aleas: quia, ut Philosophus dicit in IV. Ethicor. (cap. 1. prope fin.) *Tales ab amicis lucrantur, quibus oportet dare*. Turpissime etiam acquiritur aliquid per simoniam, per quam aliquis Spiritui Sancto injuriam facit. Et tamen de hujusmodi elemosyna fieri potest. Ergo de male acquisitis potest aliquis elemosynam facere.

3. Præterea. Majora mala sunt magis vitanda quam minor. Sed minus peccatum est derentio rei alienæ quam homicidium, quod aliquis incurrit, nisi alii in ultima necessitate subveniat, ut patet per Ambrosium dicentem (loc. cit. art. 3. huj. quæst.) *Facite fame morientem: quamvis si non paveris, occidisti*. Ergo aliquis potest elemosynam facere in aliquo casu de male acquisitis.

Sed contra est quod dicit Augustinus in Lib. de verbis Domini (serm. xxxv. cap. 11. S. To. Op. Tom. III.)

(a) Ita cum Theologis Nicolajus. Al. Omne turpe lucrum est quod videtur &c. (b) Nicolaus huc interpretat & postea. (c) Ita mss. & editi S. Thome. An ista? ut Augustinus habet.

circ. med.) *De justis laboribus facite elemosynas*. Non enim corrupturi estis iudicem Christum, ut non vos audiat, cum pauperibus, quibus tollitis. Nolite velle elemosynas facere de senore, & vultis: fidelibus dico, quibus corpus Christi erogamus.

Respondendo dicendum, quod tripliciter potest aliquid esse illicite acquisitum. Uno enim modo id illicite ab aliquo acquiritur, quod debetur ei a quo est acquisitum, nec potest ab eo retineri qui acquisit; sicut contingit in rapina, & furto, & usuris: & de talibus cum homo teneatur ad restitutionem, elemosyna fieri non potest.

Alio vero modo est aliquid illicite acquisitum: quia ille quidem qui acquisit, retinere non potest, nec tamen debetur ei a quo acquisit; quia scilicet contra iustitiam accepit, & alter contra iustitiam dedit; sicut contingit in simonia, in qua datus, & accipiens contra iustitiam legis divinæ agit: unde non debet fieri relinquitio ei qui dedit, sed debet in elemosynas erogari. Et eadem ratio est in similibus, in quibus scilicet & datio, & acceptio est contra legem.

Tertio modo est aliquid illicite acquisitum, non quidem quia ipsa acquisitio sit illicita, sed quia id ex quo acquiritur, est illicitum, sicut patet de eo quod mulier acquirit per meretricium: & hoc proprie vocatur turpe lucrum: quod enim mulier meretricium exerceat, turpiter agit; & contra legem Dei: sed in eo quod accipit, non injuste agit, nec contra legem. Unde quod sic illicite acquisitum est, retineri potest, & de eo elemosyna fieri.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in Lib. de verb. Domini (serm. xxxv. cap. 11. ante med.) *Illud verbum Domini quidam male intelligendo, rapiunt res alienas, & aliquid inde pauperibus largiuntur, & putant se facere quod præceptum est. In illecebras iste corrigendus est*. Sed omnes divitiarum iniquitatis dicuntur, ut dicitur in Lib. II. de quætionibus Eyang. (quæst. xxxij. in fin.) *quia non sunt. (c.) inique divitiarum si iniquis, qui in eis spem constituunt*.

Vel secundum Ambrosium (sup. illud Luc. cæ. xvi. *Facite vobis amicos* &c. iniquum mammona dixit, quia variis divitiarum illecebris vestros tenet affectus.

Vel quia in pluribus prædecessoribus, quibus patrimonio succedit, aliquis reperitur, qui injuste usurpavit aliena, quamvis tu nescias, ut Basilus dicit (hom. cit. art. 3.)

Vel omnes divitæ dicuntur iniquitatis, id est iniquitatis: quia non æqualiter sunt omnes.

omnibus distributa, uno egente, & alio superabundante.

Ad secundum dicendum, quod de acquisitione per meretricium iam dictum est (in corp. art.) qualiter elemosyna fieri possit. Non autem fit de eo sacrificium, vel oblatio ad altare, tum propter scandalum, tum propter sacrarum reverentiam. De eo etiam quod est per simoniam acquisitum, potest fieri elemosyna: quia non est debitum ei qui dedit, sed meretur illud amittere. Circa illa vero quæ per aleas acquiruntur, videtur esse aliquid illicitum ex divino jure, scilicet quod aliquis lucratur ab his qui rem suam alienare non possunt, sicut sunt minores, & furiosi, & hujusmodi; & quod aliquis trahat alium ex cupiditate lucrandi ad ludum, & quod fraudulenter ab eo lucratur: & in his casibus tenetur ad restitutionem. Et sic de eo non potest elemosynam facere. Aliquid autem videtur esse ulterius illicitum ex jure positivo cñsit, quod prohibet universaliter tale lucrum. Sed quia jus civile non obligat omnes, sed eos solos qui sunt his legibus subiecti; & iterum per desuetudinem abrogari potest, ideo apud illos qui sunt hujusmodi legibus obstricti, tenentur universaliter ad restitutionem qui lucrantur; nisi forte contraria consuetudo prævaleat; aut nisi aliquis lucratus sit ab eo qui traxit eum ad ludum: in quo casu non tenetur restituere: quia ille qui amittit, non est dignus recipere, nec potest licite retinere, tali jure positivo durante: unde debet de hoc elemosynam facere in hoc casu.

Ad tertium dicendum, quod in casu extremæ necessitatis omnia sunt communia. Unde licet ei qui talem necessitatem patitur, accipere de alieno ad sui sustentationem, si non inveniat qui sibi dare velit: & eadem ratione (a) licet habere aliquid de alieno, & potest de hoc elemosynam dare, quinimmo & accipere, si alter subvenire non possit necessitatem patienti. Si tamen fieri potest sine periculo, requisita domini voluntate debet pauperi providere extremam necessitatem patienti.

ARTICULUS VIII.

192

Utrum ille qui est in potestate alicujus constitutus, possit elemosynam facere.

IV. dist. xv. quæst. 11. art. 5. quæst. 1. 2. 3. & 4. & op. LXXIII. cap. XVII. & quodl. III. art. 15.

AD octavam sic proceditur. Videtur quod ille qui est in potestate alterius constitutus, possit elemosynam facere. Religiosi enim

sunt in potestate suorum prælatorum, quibus obedientiam voverunt. Sed si eis non liceret elemosynam facere, damnum reportarent ex statu religionis: quia, sicut Ambrosius dicit (sup. illud I. ad Timoth. 11. *Pietas ad omnia utilis est*): *Summa christiana religio in pietate consistit*, quæ maxime per elemosynam largitionem commendatur. Ergo illi qui sunt in potestate alterius constituti, possunt elemosynam facere.

2. Præterea. Uxor est sub potestate viri, ut dicitur Gen. 111. Sed uxor potest elemosynam facere, cum assumatur in viri societatem: unde & de beata Lucia dicitur, quod ignorante sponso elemosynas faciebat. Ergo per hoc quod aliquis est in potestate alterius constitutus, non impeditur quin possit elemosynas facere.

3. Præterea. Naturalis quædam subjectio est filiorum ad parentes: unde Apostolus ad Eph. vi. 1. dicit: *Filii obedite parentibus vestris in Domino*. Sed filii, ut videtur, possunt de rebus parentum elemosynam facere, quia sunt quodam modo ipsorum, cum sint hæredes; & ideo cum possint eis uti ad usum corporis, multo magis videtur quod possint eis uti elemosynas dando ad remedium animæ suæ. Ergo illi qui sunt in potestate alterius constituti, possunt elemosynas dare.

4. Præterea. Servi sunt sub potestate dominorum, secundum illud ad Titum 11. 9. *Servos domini sui subditos esse*. Licet autem eis aliquid in utilitatem domini facere; quod maxime fit, si pro eis elemosynas largiantur. Ergo illi qui sunt in potestate aliena constituti possunt elemosynas facere.

Sed contra est quod elemosynæ non sunt faciendæ de alieno; sed de justis laboribus propriis unusquisque elemosynam facere debet, ut Augustinus dicit in Lib. de verbis Domini (serm. xxxv. cap. 11. circ. med.). Sed si subiecti aliis elemosynam facerent hoc esset de alieno. Ergo illi qui sunt sub potestate constituti aliorum, non possunt elemosynam facere.

Respondeo dicendum, quod ille qui est sub potestate alterius constitutus, in quantum hujusmodi, secundum superioris potestatem regulari debet. Hic est enim ordo naturalis ut inferiora secundum superiora regulentur. Et ideo oportet quod ea in quibus inferior superioribus subijcitur, dispenset non aliter quam ei sit à superiore permittum.

Sic ergo ille qui est sub potestate constitutus, de re secundum quam superioribus subijcitur, elemosynam facere non debet, nisi quatenus ei à superiore fuerit commissum. Si quis vero habeat aliquid secundum quod

(a) Ita cum mss. edit. veteris. Nicolaus; licet habenti aliquid de alieno de hoc &c.

quod potestati superioris non subit, jam secundum hoc non est potestati subiectus, quantum ad hoc proprii juris existens; & de hoc potest elemosynam facere.

Ad primum ergo dicendum, quod monachus, si habet dispensationem à prælo commissam, potest elemosynas facere de rebus monasterii, secundum quod sibi est commissum; si vero non habet dispensationem, quia nihil proprium habet, tunc non potest facere elemosynam sine licentia Abbatis vel expresse habita, vel probabiliter presumpta; nisi forte in articulo extreme necessitatis, in quo licitum esset ei furari, ut elemosynam daret. Nec propter hoc efficitur peioris conditionis: quia, sicut dicitur in Lib. de eccl. dogm. (cap. LXXI.) *bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare; sed melius est pro intentione sequendi Dominum in simul omnia donare & absolute sollicitudine egere cum Christo*.

Ad secundum dicendum, quod si uxor habet alias res præter dotem, quæ ordinatur ad sustentanda onera matrimonii, vel ex proprio lucro, vel quocumque alio licito modo, potest dare elemosynas etiam irrequisito assensu viri, moderatas tamen, ne ex earum superfluitate vir depauperetur. Alias autem non debet dare elemosynas sine consensu viri vel expresse, vel presumpso, nisi in articulo necessitatis, sicut de monacho dictum est (in solut. præc.) Quamvis enim mulier sit equalis viro in actu matrimonii; tamen in his quæ ad dispositionem domus pertinent, vir caput est mulieris, secundum Apostolum I. ad Cor. xi. Beata autem Lucia sponsum habebat, non virum: unde de consensu matris poterat elemosynam facere.

Ad tertium dicendum, quod ea quæ sunt filii familias, sunt & patris: & ideo non potest elemosynam facere, nisi forte aliquam modicam, de qua potest præsumere quod patri placeat; nisi forte alicujus rei esset sibi à patre dispensatio commissa. Et idem dicendum est de servis.

Unde patet solutio ad quartum.

ARTICULUS IX.

193

Utrum propinquieribus sit magis elemosyna danda.

IV. dist. xv. quæst. 11. art. 6. quæst. 3. & Rom. xii. lect. 2. fin. & I. Cor. x.

AD nonum sic proceditur. Videtur quod non sit magis propinquieribus elemosyna faciendæ. Dicitur enim Eccl. xii. 5. *Da misericordiam, & non suscipias peccatorem. . . . benefac humili, & non des impio*. Sed quandoque contingit quod nostri propinqui sunt peccatores, & impii. Ergo non sunt eis magis elemosynæ faciendæ.

2. Præterea. Elemosynæ sunt faciendæ propter retributionem mercedis æternæ, secundum illud Matth. vi. 18. *Et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi*. Sed retributio æterna maxime acquiritur ex elemosynis, quæ Sanctis erogantur, secundum illud. Luc. xvi. 9. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum desereritis, recipiant vos in æterna tabernacula: quod exponens Augustinus in Libro de verbis Domini (serm. xxxv. in prin.) dicit: „ Qui sunt qui habebunt æterna tabernacula, nisi sancti Dei? „ & qui sunt qui ab eis recipiendi sunt in tabernacula, nisi qui eorum indigentie seruiunt? „ Ergo magis sunt elemosynæ dandæ sanctioribus quam propinquieribus.*

3. Præterea. Maxime homo est sibi propinquus. Sed sibi non potest homo elemosynam facere. Ergo videtur quod non sit magis faciendæ elemosyna personæ quæ consuevit. Sed contra est quod Apostolus dicit I. ad Timoth. v. 8. *Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*.

Respondeo dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in I. de doct. christ. (cap. xxviii.) *Qui sunt nobis magis conjuncti, quasi quadam sorte nobis obvenit ut eis magis providere debeamus*.

Est tamen circa hoc discretionis ratio adhibenda, secundum differentiam conjunctionis, & sanctitatis, & utilitatis. Nam multo sanctiori magis indigentiam patienti, & magis utili ad commune bonum est magis elemosyna danda quam personæ propinquiori; maxime si non sit multum conjuncta, cujus cura specialis nobis non immincat, & si magnam necessitatem non patiatur.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatori non est subveniendum, in quantum est peccator, id est ut per hoc in peccato foveatur; sed in quantum homo est, id est ut natura sustentetur.

Ad secundum dicendum, quod opus elemosynæ ad mercedem retributionis æternæ dupliciter valet. Uno quidem modo ex radice caritatis: & secundum hoc elemosyna est meritoria, prout in ea servatur ordo caritatis, secundum quem propinquieribus magis providere debemus, ceteris paribus: unde Ambrosius dicit in I. de officiis (cap. xxx. circ. med.) *Est illa probanda liberalitas, ut proximi sanguinis tui non despectis, si egere cognoscas, si melius est enim ut ipse subvenias tuis, quibus pudor est ab aliis sumptum deponere*. Alio modo valet elemosyna ad retributionem vitæ æternæ ex merito ejus cui donatur, qui orat pro eo qui elemosynam dedit: & secundum hoc loquitur ibi Augustinus,

Ad tertium dicendum, quod cum elemosyna sit opus misericordie, sicut misericordia non est proprie ad seipsum, sed per quamdam similitudinem, ut supra dictum est (quæst. xxx. art. 1. ad 2.) ita etiam, proprie loquendo, nullus sibi elemosynam facit, nisi forte ex persona alterius; puta cum aliquis distributor ponitur elemosynarum, potest & ipse sibi accipere, si indigeat, eo tenore quo & aliis ministrat.

ARTICULUS X. 194

Utrum elemosyna sit abundanter facienda.

Inf. quæst. cxviii. art. 1. ad 2. & II. Corinth. viii.

AD decimum sic proceditur. Videtur quod elemosyna non sit abundanter facienda. Elemosyna enim maxime debet fieri conjunctioribus. Sed illis non debet sic dari, ut ditiores inde fieri valeant, sicut Ambrosius dicit in I. de offic. (cap. xxx. cir. med.) Ergo nec aliis debet abundanter dari.

2. Præterea. Ambrosius dicit ibidem: *Non debent simul effundi opes, sed dispensari.* Sed abundantia elemosynarum ad effusionem pertinet. Ergo elemosyna non debet fieri abundanter.

3. Præterea. II. ad Corinth. viii. 13. dicit Apostolus: *Non ut aliis sit remissio*, id est ut alii de vestris otiose vivant, *vobis autem sit tribulatio*, id est paupertas. Sed hoc contingeret, si elemosyna daretur abundanter. Ergo non est abundanter elemosyna largienda.

Sed contra est quod dicitur Tob. iv. 9. *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue.*

Respondet dicendum, quod abundantia elemosynæ potest considerari & ex parte dantis, & ex parte recipientis. Ex parte quidem dantis, cum scilicet aliquis aliquid dat quod est multum secundum proportionem propriæ facultatis: & sic laudabile est abundanter dare: unde & Dominus Luc. xxi. laudavit viduam, quæ ex eo quod deerat illi, omnem victum, quem habuit, misit: observatis tamen his quæ supra dicta sunt (art. 6. hujus quæst.) de elemosyna facienda de necessitate.

Ex parte vero ejus cui datur, est abundans elemosyna dupliciter. Uno modo quod suppleat sufficienter ejus indigentiam; & sic laudabile est abundanter elemosynam tribuere. Alio modo ut superabundet ad superfuitatem; & hoc non est laudabile; sed melius est pluribus indigentibus elargiri; unde & Apostolus dicit I. ad Corinth. xiii. 3. *Si distri- buero in cibis pauperum*: ubi Glossa (interli.) dicit: „ Per hoc cautela elemosynæ docetur, ut non uni, sed multis decur, ut pluribus „ profut.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de abundantia superexcedente necessitate recipientis elemosynam.

Ad secundum dicendum, quod auctoritas illa loquitur de abundantia elemosynæ ex parte dantis; sed intelligendum est, quod Deus non vult simul effundi omnes opes, nisi in mutatione status: unde subdit ibidem: *Nisi forte, ut Eliseus boves suos occidit, & parit pauperes ex eo quod habuit, ut nulla cura domesticæ teneretur.*

Ad tertium dicendum, quod auctoritas inducta, quantum ad hoc quod dicit, *non ut aliis sit remissio, vel refrigerium*, loquitur de abundantia elemosynæ, quæ superexcedit necessitatem recipientis; cui non est danda elemosyna, ut inde luxuriaret, sed ut inde sustentetur. Circa quod tamen est discretio adhibenda, propter diversas conditiones hominum, quorum quidam delicatius nutriti indigent magis delicatis cibis, aut vestibus. Unde Ambrosius dicit in Lib. I. de offic. (cap. xxx. ad fin.) *Consideranda est in largiendo gratia, atque debilitas; nonnunquam etiam veracundia, quæ ingenuos prodit natales; aut si quis ex divitiis in egestatem cecidit sine vitio suo.* Quantum vero ad id quod subditur, *Vobis autem tribulatio*, loquitur de abundantia ex parte dantis. Sed, sicut Glossa (interli.) ibidem dicit, *non hoc ideo dicit, quia melius est, scilicet abundanter dare, sed de infirmis timet, quos sic dare monet ut egestatem non patiantur.*

QUÆSTIO XXXIII.

De correctione fraterna,

in octo articulis divisa.

DEinde considerandum est de correctione fraterna: & circa hoc quaruntur octo.

Primo, utrum fraterna correctio sit actus caritatis.

Secundo, utrum sit sub præcepto.

Tertio, utrum hoc præceptum extendat se ad omnes, vel solum ad prelatos.

Quarto, utrum subdit teneatur ex hoc præcepto prelatos corrigere.

Quinto, utrum peccator possit corrigere.

Sexto, utrum aliquis debeat corrigi qui ex correctione sit deterior.

Septimo, utrum secreta correctio debeat precedere denuntiationem.

Octavo, utrum testimonium inductio debeat precedere denuntiationem.

ARTICULUS I.

Utrum fraterna correctio sit actus caritatis.

Inf. art. 4. sup. & IV. dist. xix. quæst. 11. art. 1. ad 6.

AD primum sic proceditur. Videtur quod fraterna correctio non sit actus caritatis. Dicit enim Glossa (ordin.) Marth. xviii. super illud, *Si peccaverit in te frater tuus*, quod „ frater est arguendus ex zelo justitiæ. Sed justitia est virtus distincta à caritate. Ergo correctio fraterna non est actus caritatis, sed justitiæ.

2. Præterea. Correctio fraterna fit per secreta admonitionem. Sed admonitio est consilium quoddam, quod pertinet ad prudentiam: prudentis enim est esse bene consiliativum, ut dicitur in VI. Ethic. (cap. v.) Ergo fraterna correctio non est actus caritatis, sed prudentiæ.

3. Præterea. Contrarii actus non pertinent ad eandem virtutem. Sed supportare peccantem est actus caritatis, secundum illud ad Galat. vi. 2. *Alter alterius onera portate; & sic adimplebitis legem Christi*, quæ est lex caritatis. Ergo videtur quod corrigere fratrem peccantem, quod est contrarium supportationi, non sit actus caritatis.

Sed contra. Corrigere delinquentem est quædam elemosyna spiritualis. Sed elemosyna est actus caritatis, ut supra dictum est (quæst. xxxi. art. 1.) Ergo correctio fraterna est actus caritatis.

Respondet dicendum, quod correctio delinquentis est quoddam remedium, quod debet adhiberi contra peccatum alicujus. Peccatum autem alicujus dupliciter considerari potest: uno quidem modo, in quantum est nocivum ei qui peccat; alio modo in quantum vergit in nocentium aliorum, qui ex ejus peccato læduntur, vel scandalizantur, & etiam in quantum est in nocentium boni communis, cujus justitia per peccatum hominis perturbatur.

Duplex ergo est correctio delinquentis. Una quidem quæ adhibet remedium peccato, in quantum est quoddam malum ipsius peccantis; & ista est proprie fraterna correctio, quæ ordinatur ad emendationem delinquentis. Removere autem malum alicujus, ejusdem rationis est sicut bonum ejus procurare: procurare autem fratris bonum pertinet ad caritatem, per quam volumus, & operatur bonum amico. Unde etiam correctio fraterna est actus caritatis: quia per eam repellimus malum fratris, scilicet peccatum, cujus remotio magis pertinet ad caritatem quam etiam

remotio exterioris damni, vel etiam corporalis nocentium, quanto contrarium bonum virtutis magis est affine caritati, quam bonum corporis, vel exteriorum rerum. Unde correctio fraterna est actus caritatis potius quam curatio infirmitatis corporalis, vel subventio, qua excluditur exterior egestas.

Alia vero correctio est quæ adhibet remedium peccato delinquentis, secundum quod est in malum aliorum, & præcipue in nocentium communis boni: & talis correctio est actus justitiæ, cujus est conservare rectitudinem justitiæ unius ad alterum.

Ad primum ergo dicendum, quod Glossa illa loquitur de secunda correctione, quæ est actus justitiæ.

Vel si loquatur etiam de prima, tunc justitia ibi sumitur, secundum quod est universalis virtus, ut ista dicitur quæst. lviii. art. 5. prout etiam omne peccatum est iniquitas, ut dicitur I. Joan. iiii. 4. quasi contra justitiam existens.

Ad secundum dicendum, quod, sicut Philosophus dicit in VI. Ethic. (cap. v. & vii.) prudentia facit rectitudinem in his quæ sunt ad finem, de quibus est consilium, & electio: tamen cum per prudentiam aliquid recte agimus ad finem alicujus virtutis moralis, puta temperantiæ, vel fortitudinis, actus ille est principaliter illius virtutis ad cujus finem ordinatur. Quia ergo admonitio quæ fit in correctione fraterna, ordinatur ad amovendum fratris peccatum, quod pertinet ad caritatem, manifestum est quod talis admonitio principaliter est actus caritatis quasi impetantis, prudentiæ vero secundario quasi exequentis, & dirigentis actum.

Ad tertium dicendum, quod correctio fraterna non opponitur supportationi infirmorum, sed magis ex ea consequitur. Intantum enim aliquis supportat peccantem, in quantum contra eum non turbatur, sed benevolentiam ad eum servat; & ex hoc contingit quod eum satagit emendare.

ARTICULUS II. 196

Utrum correctio fraterna sit in præcepto.

IV. dist. xix. quæst. 11. art. 2. quæst. 1. & supra quæst. liii. art. 1. ad 10.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod correctio fraterna non sit in præcepto. Nihil enim quod est impossibile, cadit sub præcepto, secundum illud Hieronymi (Pelagii in exposit. Symboli ad Damas. verus fin.) *Maledictus qui dicit, Deum aliquid impossibile præcepisse.* Sed Eccle. vii. 14. dicitur: *Confidete opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille des-*